

**Рівненський державний  
гуманітарний університет**

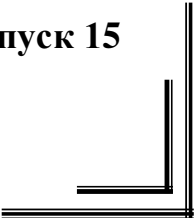


**Актуальні питання  
психологічної науки**

**Альманах студентського наукового  
товариства**

**Випуск 15**

**Рівне - 2021**



**ББК 88**

**А 43**

**УДК 159.9**

**Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства.** Рівне, 2021. Вип. 15. 140 с.

**Головний редактор:**

**Ямницький В.М.** – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

**Редакційна колегія:**

**Воробйов А.М.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

**Главінська О.Д.** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

**Павелків В.Р.** – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ;

**Павелків Р.В.** – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

**Хупавцева Н.О.** – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

**Романюк В.Л.** – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

**Савицька О.Г.** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ.

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 12 від 29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

виду діяльності, яке задовольняє окрему потребу. Мотиви навчання молодших школярів з кожним поколінням змінюються. Міра сформованості мотивів поведінки дітей молодшого шкільного віку зумовлює не лише успішність навчання, а й особливості взаємин у новому оточенні. У дітей молодшого шкільного віку відбуваються перестановки у мотиваційній системі. Все, що відноситься до навчання, стає важливішим, а ігрова діяльність відходить на другий план. Мотивація досягнення стає стійкою особистісною рисою. Мотив досягнення успіху є більш сприятливим для особистісного розвитку, на відміну від мотиву уникнення невдач, який характеризується спрямованістю на відсутність поразки.

#### Список використаних джерел:

1. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. Питер, 2002. 720 с.
2. Психология человека от рождения до смерти / за ред. А. А. Реана. СПб: Прайм-Еврознак, 2002. 656 с.
3. Немов Р.С. Психология. Книга 2. Психология образования / Р. С. Немов. М: ВЛАДОС, 2007. – 606 с.

УДК: 316.61:316.46

### РОЛЬ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

**Юсенко Вікторія, здобувач ОС «бакалавр», 2 курс, РДГУ**

*Керівник: Литвиненко С.А., доктор педагогічних наук, професор*

Комуникативну компетентність не можна вважати константною особистісною характеристикою і уявляти її як замкнений індивідуальний досвід. Комуникативна компетентність зростає по мірі засвоєння особистістю різноманітних еталонів та закономірностей суспільного життя в її розвитку і поліваріативній зміні. Під комуникативною компетентністю розуміється здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, що так важливо для сучасних лідерів. До складу компетентності включають певну сукупність знань і вмінь, що забезпечують ефективне протікання комуникативного процесу і розвитку лідерських якостей.

В.Ф. Казібекова вважає, що: «Поняття комуникативної компетентності як узагальненої комуникативної властивості особистості, що об'єднує розвинуті комуникативні здібності та сформовані уміння і навички міжособистісного спілкування, знання про основні його закономірності та

правила досліджувались в роботах багатьох науковців» [1].

За дослідженнями І. Бахтійора: «Необхідність вивчення питань якості комунікацій відзначали вчені різних епох, запропонували різні варіації їхнього змісту. Так, в Арістотеля людська діяльність співвіднесена з метою спілкування та її реалізацією; у Платона й Сенеки під спілкуванням мається на увазі дружба; у Е. Канта – це повага; у М. Шеллера – симпатія; в І. Фіхте – вплив волі на іншу свободу. Сучасні дослідники проблем комунікативної компетентності, такі як М. Гордієнко, І. Зимня, М. Загірняк, Дж. Равен, Д. Хаймс, Г. Халаж, Н. Хомський та ін., розглядають комунікації як складові елементи системної підготовки фахівця. Однак, незважаючи на велику кількість наукових публікацій з означеної проблеми, питання ефективності навчання комунікативних умінь і навичок залишаються досить актуальними».

За дослідженнями О.В. Лахтадира: «Попри всю різноманітність підходів до розуміння змісту поняття «комунікативна компетентність» у загальному плані воно означає сукупність вмінь і знань особистості про норми і правила ведення спілкування. Як показало дослідження, комунікативна компетентність є інтегральним утворенням особистості, побудованим на комбінації взаємовідповідних пізнавальних відношень, практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань, умінь особистості, використовуваних у міжособистісної взаємодії. Як складно організоване особистісне утворення суб'єкта, за допомогою якого він здійснює свою професійну й комунікативну діяльність, комунікативна компетентність виступає як засіб, або інструмент, спілкування» [2].

Уточнюючи розуміння сутності поняття «комунікативна компетентність», подамо такі його найбільш поширені тлумачення:

- уміння встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми (Г. Данченко, Ю.М. Жуков, С. Козак, С. Макаренко, Л.А. Петровська, П. Растенніков, Ю. Рись, В. Степанов, В. Ступницький);
- володіння сукупністю певних умінь (Є. Головаха, Т.Ладиженська, Є. Мелібруда, Н. Паніна, Р. Парошина, М. Станкін);
- знання норм і правил спілкування, адаптаційних навичок як умова досягнення ефективних відносин (В. Москаленко, А. Козлов, Т.Іванова);
- орієнтованість особистості в різних ситуаціях спілкування, в умовах постійної зміни психічних станів, міжособистісних взаємин і соціальної ситуації (М.М. Обозов, Ю.М. Жуков).

Надалі розглядаємо феномен лідерства у сучасній психологічній науці.

Поняття «лідерство» у словнику С. Ю. Головіна, звучить так: «відносини домінування і підкорення, впливу і слідування в системі міжособистісних відносин в групі».

Р. Л. Кричевський розглядає лідера як члена групи, який ідентифікується найбільш повним набором групових цінностей, володіє найбільшим впливом і висувається в ході взаємодій.

Як зазначає С. Д. Максименко: «лідерство являє собою процес організації та керування малою соціальною групою, який сприяє досягненню спільної групової мети в мінімальні терміни з максимальним ефектом, детермінований пануючими в суспільстві соціальними відносинами» [3].

Л. Карпенко під поняттям «лідерство» розуміє відносини домінування і підкорення, впливу та дотримувannya в системі міжособистісних стосунків у групі. На відміну від керівника, якого інколи обирають, а частіше призначають, який несе відповідальність за стан справ у колективі, має офіційні права для заохочення або покарання, лідер висувається стихійно. Він не має ніяких визнаних за межами групи владних повноважень, на нього не покладаються офіційні обов'язки».

За С. Д. Максименком: «У структурі лідерства виокремлюють суб'єкта (лідера), його мету (організувати та спонукати до змін послідовників, виконувати свою особливу місію), мотиви (інтерес до лідерства, влади, мотиви самоствердження, самореалізації, афіліації, досягнення, трансформації, допомоги іншим), зміст (знання про лідерство та способи його здійснення), способи (методи спільної взаємопов'язаної діяльності лідера та послідовників з метою вирішення колективних завдань), дії (організація, планування, експертування, зовнішнє представництво, контроль за внутрішніми стосунками у колективі тощо) та результат (високі результати колективної діяльності і позитивні зміни в послідовниках)» [3].

К. Левін виділяє три типи лідерства і їх рівень комунікативної компетентності: авторитарний, демократичний, ліберальний лідер. Авторитарний лідер – передбачає чітку регуляцію і тотальний контроль над поведінкою інших, видає накази, дає вказівки, інструкції; демократичний лідер – виражається у врахуванні керівником інтересів і думок усіх членів колективу, групи чи організації та їх участі в управлінні; ліберальний лідер – виступає менеджером або посередником при здійсненні контактів між членами групи, забезпечує їх інформацією та матеріалами, необхідними для виконання завдання.

О. Гузар виокремлює особистісні якості лідера при комунікаційній компетентності: доступність, варіативність, довільність, емоційність, виразність, логічність, літературність, доречність [4].

Таким чином, володіння комунікативною компетентністю є необхідною умовою для справжнього лідера. Комунікативна компетентність допомагає сучасному лідеру розвинути найкращі лідерські якості. Так, варто виділити основні якості комунікативного лідера: урахування потреби аудиторії; лаконічне, виразне і послідовне спілкування; розвинутий потужний голос; ефективна невербальна комунікація; орієнтація на конкретні дії.

#### **Список використаних джерел:**

1. Казібекова В.Ф. Психологічні особливості комунікативної компетентності майбутніх фахівців / В.Ф. Казібекова // Науковий журнал [Електронний ресурс]. - №2. - 2019 — Режим доступу: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Text-51-1-10-20191105%20\(1\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Text-51-1-10-20191105%20(1).pdf)
2. Лахтадир О.В. Психологічні особливості розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту / О.В. Лахтадир: дис. на здобуття наукового ступеня. – 19.00.07. Київ – 2017. – 261 с.
3. Максименко С. Д. Лідерство як функція професійної психологічної компетентності особистості / С. Д. Максименко // Проблеми сучасної психології. – 2014. – Вип. 24. – С. 7-16. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl\\_2014\\_24\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2014_24_3)
4. Гузар О. Комунікативне лідерство керівників освітніх закладів : навчальний посібник / О. Гузар. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с.

## Зміст

<b>Вступ</b> .....	3
<b>Артемова О.</b> Психологічні аспекти грамотного і безпечного використання інтернету .....	4
<b>Артемова О.</b> Формування ціннісно-сислової сфери здобувачів освіти .....	6
<b>Камінська О.</b> Вплив дистанційного навчання на соціально-психологічну адаптацію першокурсників .....	11
<b>Романюк В.</b> Сигнальні системи та психогенні розлади особистості .....	14
<b>Рудюк О.</b> Дослідження особистісних цінностей суб'єктів освітнього процесу у вищій школі .....	16
<b>Антонюк Н.</b> Психологічний аналіз мотиваційної готовності дитини дошкільного віку до школи .....	18
<b>Бажинська Д.</b> Адаптаційний потенціал людини: психофізіологічні аспекти .....	21
<b>Бернік А.</b> Психологічні особливості самоефективності молоді .....	23
<b>Болюх Т.</b> Профілактика емоційного вигорання молоді .....	25
<b>Вітрук Д.</b> Психологічний аналіз креативності сучасних підлітків та юнаків .....	28
<b>Галушко О.</b> Психологічна профілактика паніки та засоби її подолання .....	30
<b>Глотова М.</b> Мобінг як фактор прояву агресивності у підлітковому віці .....	32
<b>Горбатюк О.</b> Вплив міжособистісних стосунків на вирішення конфліктних ситуацій у сучасної молоді .....	35
<b>Гук В.</b> Розвиток стресостійкості у дітей молодшого шкільного віку як необхідної складової у формуванні соціальної компетентності особистості шляхом використання методів арт-терапії .....	38
<b>Доля Т.</b> Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці .....	41
<b>Зайчук Т.</b> Виховні можливості ігрової діяльності у розвитку самостійності в дітей старшого дошкільного віку .....	43
<b>Захарова Н.</b> Теоретико-методологічні засади проблеми мотивації до лідерства у студентської молоді .....	46
<b>Замківський І.</b> Метод піскової терапії у сучасній психологічній науці .....	48
<b>Калюш Р.</b> Особливості мотиваційної сфери майбутніх психологів .....	55
<b>Камінський А.</b> Стресостійкість як професійно важлива якість психолога .....	57
<b>Карпова А.</b> Булінг в шкільних колективах: причини виникнення та методи профілактики .....	60
<b>Кобзар З.</b> Психологічні особливості емпатії студентської молоді .....	62
<b>Ковтун О.</b> Психологічні особливості поведінки підлітків у ситуаціях булінгу .....	64
<b>Ковтун С.</b> Особливості емпатійності у підлітковому віці: гендерний	

аспект.....	67
<b>Корчак А.</b> Психологічні особливості впливу емоційної напруги на психосоматику юнаків.....	69
<b>Кот С.</b> Психологічні особливості особистісної конфліктності студентської молоді.....	71
<b>Кохно Т.</b> Освітнє середовище як чинник розвитку стресостійкості студентів.....	73
<b>Лапюк А.</b> Емоційні складові стресостійкості у студентської молоді.....	75
<b>Максимчук М.</b> Вплив тривожності на розвиток комунікативних здібностей у підлітковому віці.....	78
<b>Маркова І.</b> Психологічні особливості розвитку ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	80
<b>Мартинюк Т.</b> Дослідження темпераменту у студентської молоді.....	83
<b>Мартинюк Т.</b> Тривожність та психічне здоров'я особистості.....	85
<b>Матейук О.</b> Емпатія як психологічне особистісне утворення.....	87
<b>Микитюк В.</b> Теоретичний аналіз проблеми професійного самовизначення у психологічній парадигмі.....	90
<b>Михайлюк Ю.</b> Чинники особистісної конфліктності і способи поведінки юнаків в ситуації міжособистісних конфліктів.....	92
<b>Мягка О.</b> Генезис емоційного інтелекту підлітків.....	94
<b>Новосад Т.</b> Проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців в процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти.....	96
<b>Онищук Д.</b> Мотиваційні чинники розвитку креативності у майбутніх психологів.....	99
<b>Онищук Т.</b> Вплив сімейних конфліктів на особистісний розвиток підлітків.....	102
<b>Подерня Н.</b> Індивідуально-типологічні чинники формування локус контролю.....	105
<b>Полонська В.</b> Спілкування і розвиток особистості.....	107
<b>Посохова Л.</b> Психологічні особливості ціннісних орієнтацій студентської молоді.....	108
<b>Самойдук А.</b> Психологічні особливості соціальної емпатії особистості.....	<b>110</b>
<b>Самчук І.</b> Психологічні особливості виникнення та корекції особистісної тривожності у ранньому юнацькому віці.....	112
<b>Смаглюк А.</b> Особливості розвитку мислення у молодшому шкільному віці.....	114
<b>Сокотун К.</b> Розробка програми розвитку емоційного інтелекту.....	116
<b>Стрихарчук М.</b> Психологія розвитку міжособистісного спілкування.....	118
<b>Ткачук Л.</b> Психолого-педагогічні особливості навчальної неуспешності.....	



молодших школярів .....	124
<b>Угнієва С.</b> Психологічний аналіз тривожності у підлітків .....	126
<b>Царук С.</b> Мотивація та особливості навчальної діяльності у студентської молоді .....	129
<b>Шоха Т.</b> Психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери в молодшому шкільному віці .....	131
<b>Юсенко В.</b> Роль комунікативної компетентності у розвитку лідерських якостей особистості .....	133
<b>Зміст</b> .....	137

**Електронне видання**

**Актуальні питання психологічної науки.**  
Альманах студентського наукового товариства

**Випуск 15**

Наукове редагування – проф.. Камінська О.В.  
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Формат 60x80/16. Гарнітура Times New Roman  
Умовн. друк арк. 7,5.

---

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне  
Редакційно-видавничий відділ  
Рівненського державного гуманітарного університету